

Piazza del Quirinale

Un dipinto di PANINI al Museo di Belle Arti di Budapest

Piazza del Quirinale

PANINI FESTMÉNYE A BUDAPESTI SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUMBAN

Giovanni Paolo Panini (Piacenza 1691–Roma 1765), veduta della Piazza del Quirinale, 173. Olio su tela, cm 270 x 254. Roma, Palazzo del Quirinale, Coffee-House. Firmato sul cippo in basso a destra: "I. P. PANINI ROMAE / MDCCXXXIII".

Il grande quadro fu dipinto da Giovanni Paolo Panini nel 1733 per papa Clemente XII (1730–1740), che lo fece collocare in un ambiente contiguo alla stanza da letto del suo appartamento estivo nel Palazzo del Quirinale. Il dipinto costituiva una celebrazione dei lavori edilizi promossi dal pontefice, che nel giro di pochi anni portarono ad un radicale rinnovamento dell'aspetto della piazza del Quirinale.

Il Palazzo del Quirinale è raffigurato di scorcio sulla sinistra del quadro, sul balcone della Loggia delle Benedizioni si scorge il papa stesso in atto di mostrare i nuovi edifici. Al centro del dipinto è il Palazzo della Consulta, progettato dall'architetto fiorentino Ferdinando Fuga (1699–1782): Panini sceglie un punto di vista nuovo rispetto alle più consuete vedute della piazza proprio per mettere in evidenza il grande palazzo, destinato ad ospitare il Tribunale della Consulta e i quartieri dei Cavalleggeri e delle Corazzate. All'epoca del dipinto l'edificio era ancora in costruzione, Panini intese dunque proporre una "anticipazione" dell'assetto della piazza, immaginando come sarebbe potuta apparire al termine dei lavori della Consulta. Sull'estrema destra del quadro si riconoscono invece le Scuderie pontificie, erette a partire dal 1722 da Alessandro Specchi su commissione di papa Innocenzo XIII, lasciate incompiute nel 1724 e quindi completate da Ferdinando Fuga, sempre su impulso di Clemente XII, tra il 1730 e il 1732. Nel dipinto è ben visibile l'elegante doppia scalinata d'accesso alle Scuderie oggi non più esistente, fu infatti demolita nel 1866 nell'ambito dei lavori di riassetto della piazza.

Il successore di Clemente XII, papa Benedetto XIV (1740–1758), scelse di spostare il quadro di Panini dalla sua collocazione originaria perché facesse invece da fulcro per la decorazione della sala ovest del Coffee-House, l'edificio che lo stesso papa aveva commissionato a Fuga per ai giardini del Quirinale. La Veduta della piazza del Quirinale fu dunque collocata su una delle pareti lunghe della piccola sala, mentre per la parete dirimpetto Panini dipinse nel 1742 un'altra tela, di identiche dimensioni, raffigurante la Piazza di Santa Maria Maggiore.

Giovanni Paolo Panini (Piacenza 1691–Roma 1765), A Piazza del Quirinale látképe, 173. vásznonra olaj, 270 x 254 cm. Róma, Palazzo del Quirinale, Coffee-House.

Jelzet az oszloptörzsön jobbra, lent: „I.P.PANINI ROMAE/MDCCXXXIII”.

A nagyméretű képet Giovanni Panini festette 1733-ban XVII. Kelemen pápa megrendelésére. A festmény a pápa nyári lakosztályának hálószobája melletti helyiségben kapott helyet, a Quirinale palotában. A műalkotás tulajdonképpen a pápa által kezdeményezett építészeti munkák befejezését volt hivatva megünnepelni. Ezek, a mindössze néhány év leforgása alatt lezajlott munkálatok az egész Quirinale tér megújulását eredményezték.

A Quirinale palotát perspektívában ábrázolja a művész a kép bal oldalán, a Loggia delle Benedizioni (Áldások Loggiája) erkélyén pedig maga a pápa látható, amint éppen az új épületekre mutat. A festmény középpontjában a firenzei építész, Ferdinando Fuga (1699–1782) által tervezett Palazzo della Consulta (Pápai Törvényszéki Palota) látható. Panini, a tér ábrázolására, a korábban megszokott látépekéhez képest, új nézőpontot keresett éppen azért, hogy kiemelje az épület nagyságát. Ebben az épületbe került a Consulta, a pápai ítélkező tanács bírósága, a könyvtárolás és a pánélások főhadiszállása. A festmény elkészülésének idejében az építési munkálatok még folytak. Panini tehát, mintegy „megelőlegezte” a tér végleges látványát, elképzelve milyen lesz az az építkezés befejezése után. A kép jobb szélén felfedezhetjük a Pápai Lovardát, melynek építése 1722-ben, Alessandro Specchi tervei alapján kezdődött XIII. Ince pápa megrendelésére. Az építkezés 1724-ben abbamaradt, majd Ferdinando Fuga fejezte be ugyancsak XII. Kelemen pápa nyomására 1730. és 1732. között. A képen jól látható a Lovarda ma már nem létező, elegáns, kettős lépcsőfeljárata. Ezt 1866-ban lebontották a tér újarendezésének munkálatai során.

XII. Kelemen pápa követője, XIV. Benedek (1740–1758) úgy döntött, hogy áthelyezeti a képet az eredeti helyéről. Az volt a szándéka, hogy a kép legyen a legfontosabb dekorációja a Coffee-House nyugati termének. A Quirinale kertjébe szánt épület tervezését ugyancsak ő rendelte meg Fugától. A Quirinale tér látképe című festmény így került végül a kisterem egyik hosszanti falára, míg a szemközti falra Panini 1742-ben egy másik, ugyanolyan méretű, vásznat festett a Santa Maria Maggiore térről.

The painting by Giovanni Paolo Panini (1733), commissioned by Pope Clemente XII, is a celebration of the renewal of architectural construction in Quirinale Square. But there is a twist: one of the two principal buildings in the painting, Council Palace, was not finished when the painting was finished. Panini was thus obliged to imagine how the building would look upon completion. Also featured in the painting are the Papal Stables with their double staircase, demolished in 1866.